

בס"ד, י"ז תשרי התשפ"ו

זבחים כ"ה – דין "אויר כלי" בקבלת הדם, ושמירת תמימות הקורבן

שאלות:

1. דם הפר נשפך על רצפת העזרה. משה כהן אסף במהירות את הדם לתוך מזרק. הדם כשר לזריקה?

דם שנשפך על הרצפה ונאסף

המשנה הראשונה בדף אומרת שדם קורבן שנשפך על הרצפה לפני שנקלט בכלי, ונאסף מהרצפה – פסול.

- **מקור הדין:** ברייתא דורשת את הפסוק "וְלֶקַח... מִדָּם הַפֶּר". חכמים דורשים את זה כאילו נכתב "דם מהפר יקבלנו" (כלומר, העבירו את ה-מ' מהמילה "מדם" למילה "הפר"; זוהי דרשה בסגנון "גורעין ומוסיפין ודורשין", כמו שיטת רבי שמעון במסכת יומא). הדרשה מלמדת שהקבלה חייבת להיות ישירות מצוואר הבהמה אל תוך הכלי. היא נצרכת כדי למנוע סתירה עם דברי רב, שאומר שצריך לקבל את כל דם הפר.

○ הלכות נוספות בקבלת הדם:

- **רב יהודה בשם רב:** יש לקבל את כל דם הפר. הוא לומד את זה מהפסוק "וְאֵת כָּל דָּם הַפֶּר יִשְׁפֹךְ", שנאמר על שיריים. ומאחר שלא ניתן לפרש את זה על השיריים (כי חלק מהדם כבר נזרק), לומדים את זה לקבלת הדם.
- **רב יהודה בשם שמואל:** יש להגביה את הסכין לאחר השחיטה, כדי שדם הסכין לא יתערבב בדם הנפש שבכלי. אביי מוסיף שמקנחים את הסכין בשפת המזרק מבחוץ. המקור לכך שהמזרק משמש לקינוח הוא מכונה בספר עזרא: "כְּפֹרֵי זֶהָב" (כפורי מלשון קינוח).
- **רב חסדא בשם רב ירמיה בר אבא,** וכן **רב אסי בשם רבי יוחנן:** הווירידים של הבהמה צריכים להיות מונחים מעל אוויר הכלי, כדי שהדם יזרום ישירות לתוכו.

2. בזמן שקיבלו את הדם, התחתית של המזרק נסדקה. האם הדם שהתקבל במזרק פסול?

דין "אויר כלי" בקבלת הדם

הגמרא דנה במעמדו של אוויר הכלי, בעקבות שאלה של רבי אסי לרבי יוחנן.

- **השאלה:** מה הדין אם הדם הגיע לאוויר שמעל המזרק, ולפני שהספיק לנחות בתוכו, נשברה תחתית הכלי? האם "אויר שאין סופו לנוח" (כי הכלי שבור) נחשב שהדם כבר נח בכלי (כמונח דמי) – ואז אם ייפול לרצפה, יהיה מותר לאוספו; או שמא לא נחשב כמונח, ואז אם ייפול, ייחשב כאילו נשפך ישירות מהפר לרצפה וייפסל.
- **התשובה והדין:** רבי יוחנן מנסה לפשוט את השאלה ממשנה שעוסקת בקידוש מי חטאת. במי חטאת, הדורשים "מים חיים" מהמקור, אם המים מגיעים לאוויר של כלי אחר לפני כלי הקידוש, הם נפסלים כי הם נחשבים "מונחים" בכלי המתווך. מכאן העיקרון: "אויר כלי ככלי".

- **הקושיה על ההשוואה: הגמרא מקשה שהמקרים לא דומים:** במי חטאת מדובר ב"אוויר שסופו לנוח" (כי החבית שלמה), ואילו בשאלת רבי אסי מדובר ב"אוויר שאין סופו לנוח" (כי המזרק נשבר).
- **תירוצים שונים:** הגמרא מציעה כמה הסברים לשיחה בין רבי אסי לרבי יוחנן:
  1. רבי אסי שאל שתי שאלות, ורבי יוחנן ענה לו רק על המקרה של "אוויר שסופו לנוח".
  2. לפי רב כהנא, השאלה והתשובה עסקו רק בדיני חבית ומי חטאת.
  3. לפי רבה, השאלה הייתה על חבית, והתשובה הייתה מדין מזרק: מכיוון שבקבלת דם ברור שאוויר הכלי נחשב ככלי (שאם לא כן, הדם תמיד היה נפסל כי לא מגיע ישירות מהפר), כך גם בחבית, "אוויר שסופו לנוח" נחשב כמונח ופוסל את המים. (ובכל מקרה אין לנו תשובה על אוויר שאין סופו לנוח)
- **הוכחה נוספת ממשנה בפרה: רבי יוחנן מביא ראייה נוספת שאוויר כלי נחשב ככלי,** ממשנה במסכת פרה, האוסרת להעביר מי חטאת לחבית באמצעות דבר המקבל טומאה (כמו יד או עלי ירקות).

המקור לכך הוא מהפסוק "אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור", כלומר, הווייתם של המים צריכה להיות על ידי דבר טהור (הדבר האחרון בשרשרת המעביר את המים לכלי צריך להיות טהור). אם היד, המקבלת טומאה, מסיתה את המים אל הכלי ונמצאת מעל אוויר הכלי – המים נפסלים. מכאן מוכח ש"אוויר כלי ככלי דמיו", שאם לא כן, המים היו מגיעים מהאוויר (שלא מקבל טומאה) ולא מהיד. אם משתמשים בעלי אגוזים (שלא מקבלים טומאה), המים כשרים.
- 3. כבש שנולד ב"ד בניסן בשעה 10:00 בבוקר. שנה לאחר מכן, שחטו אותו לקרבן פסח בשעה 09:00, וזרקו את דמו בשעה 11:00. האם הקורבן כשר?

תמימות הקורבן בכל שלבי העבודה

- הגמרא עוברת לדון בדרישה שהקורבן יישאר תמים (ללא מום) לאורך כל שלבי העבודה.
- **רבי זירא בשם רבי אומר,** שאם הכהן צרם = חתך את אוזן הפר (ועשה בו מום) בין השחיטה לקבלת הדם, הדם פסול. המקור הוא מהפסוק "מדם הפר" – פר שהיה כבר, כלומר, שהיה תמים באותו מצב גם בשעת השחיטה.
- **הרחבת הדין לקדשים קלים: רבא מביא ברייתא שלומדת מקרבן פסח,** שנאמר בו "יהיה", שהדרישה לתמימות וכן שנה חלה בכל "הווייתו" של הקורבן – שחיטה, קבלה, הולכה וזריקה.
- **הקושיה משיטת רבי יהושע: אב"י מקשה משיטת רבי יהושע,** שסובר שגם אם נשתייר רק כזית בשר מהקורבן, עדיין זורקים את דמו. זה סותר את הדרישה לתמימות.
- **התירוץ והמסקנה: אב"י מתרץ לרבא:** "תרגם" (הסבר) את הברייתא כך שהמילה "יהיה" מתייחסת רק לדרישת "בן שנה" ולא לדרישת התמימות. כלומר, כל הווייתו של הקורבן צריכות להיות כשהוא עדיין "בן שנה", ואם גדל בשנה בין השחיטה לזריקה – הוא נפסל. מכאן לומד רבא הלכה חשובה: "שעות פוסלות בקדשים", כלומר, אם שחטו את הכבש בדיוק בשעה שבה הוא מסיים את שנתו, הדם יפסל אם יזרקו אותו שעה לאחר מכן.